

освещен процесс формирования информационно-коммуникационной компетентности педагогов.

Ключевые слова: учитель начальных классов, медиаобразование, медиаресурсы, последипломное образование.

N. O. Sprynchuk

Increasing the Level of Primary School Teachers' Qualification by Integrating the Elements of Media Education into the Educational Process of Postgraduate Education Institutions

The article is concerned with the opportunity to integrate the elements of media education with information and communication technologies, and multimedia technology into the system of increasing the level of primary school teachers' qualification taking into account media education objectives. The author highlights the process of forming teachers' information and communication competence.

Key words: primary school teacher, media education, media resources, postgraduate education.

Надійшла до редколегії 05.12.2013 р.

УДК 378:373.2.091.12.011.3-051:[37.016:004]

О. І. Чекан,
асистент кафедри педагогіки та
методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлюються актуальні проблеми впливу сучасних комп'ютерних технологій на формування дитини дошкільного віку; ідеться про необхідність забезпечення відповідної готовності фахівців дошкільної освіти до використання комп'ютерних технологій.

Ключові слова: засоби масової інформації, комп'ютерні технології, інформаційна культура вихователя, комп'ютерна грамотність.

Постановка проблеми. Система масової інформації в Україні стає основним засобом формування суспільної свідомості, поширення економічних, політичних і культурних ідей. Масова комунікація (преса, радіо, кіно, телебачення, комп'ютерні мережі) як різновид масового спілкування людей має певну соціальну спрямованість і виражає інтереси великих соціальних груп. Засоби масової інформації (ЗМІ) виступають джерелом відомостей та просвітництва й впливають на засвоєння особами різного віку широкого спектра соціальних норм, формування ціннісних орієнтацій. В умовах сьогодення ЗМІ не тільки надають суспільно значущу інформацію, а й стають самостійним детермінатором шляхів і форм соціальної комунікації. В основі соціально-психологічних функцій засобів масової інформації (соціальна орієнтація, афіліація, контакт з іншими, самоствердження, емоційна розрядка) лежать потреби суспільства в цілому, а також окремих соціальних груп та людей. Найбільш вагомою для сучасної освіти є проблема комп'ютеризації процесу

навчання молодого покоління, котра тісно пов'язана зі змінами вимог до якості підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, що продиктовано плином подій, які відбуваються в українському суспільстві, його освітніх структурах. Формування комп'ютерної компетентності педагогів становить одну з обов'язкових умов досягнення освітніх цілей сучасності [2, с. 3]. Дослідження цих питань є надзвичайно важливим для подальшого розвитку та вдосконалення освіти в Україні. Це й зумовлює **актуальність** статті.

Аналіз наукових досліджень. Висвітлення питань, пов'язаних із використанням сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій у педагогічному процесі закладів освіти, започатковано й розвинуто у фундаментальних працях таких учених: Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін. У них показано, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання – це одна з форм підвищення ефективності навчального процесу.

Необхідну умову інформатизації освіти становить готовність вихователів до використання комп'ютерних технологій навчання дітей дошкільного віку, що потребує від майбутніх педагогів неперервної самоосвіти. Комп'ютерна компетентність учителя є компонентом його загальної педагогічної культури, найважливішим показником професійної майстерності.

Мета статті полягає у висвітленні актуальних проблем впливу сучасних засобів масової інформації на формування дитячої картини світу й дослідженні питань, пов'язаних із підготовкою майбутніх фахівців дошкільної освіти до використання комп'ютерних технологій у педагогічному процесі.

Завдання:

- з'ясувати особливості впливу сучасних засобів масової інформації на формування особистості дошкільника;
- визначити місце комп'ютера в дидактичній системі серед інших засобів розвитку, навчання й виховання дітей, що використовуються в дошкільних навчальних закладах;
- уточнити та доповнити вказане поняття з позицій готовності вчителів до використання комп'ютерних технологій у педагогічному процесі дошкільних установ.

Основна частина. Психологи зазначають, що дитяча картина світу як особлива система значень, уявлень, ставлення дитини до навколишньої дійсності, інших людей і самої себе в сучасному соціокультурному просторі, на відміну від інших епох, формується в умовах «інформаційного буму» під впливом засобів масової інформації, зі значною перевагою візуальних образів теле-, відео- та комп'ютерного екрана. Тому психолого-педагогічна громадськість б'є на сполох, загострюючи питання про наслідки дії останнього на фізичні, естетичні, психологічні, соціальні й інші параметри становлення особистості. Серед основних тенденцій цього впливу В. В. Абраменкова виокремлює такі:

1. Перевага візуальної інформації теле-, відео- і комп'ютерного екрана, який певним чином викривлює зображення предметів, спричинює деформацію в сенсорній системі дитини, у процесах сприйняття нею довкілля та формуванні понятійного мислення, що перебуває на стадії становлення.

2. У дитини утворюється психологічна залежність від екрана, що може призвести до відчуження від живого спілкування з іншими людьми, звуження сфери спільної діяльності дошкільника та дорослих.

3. Екран стає заміником традиційної дитячої гри, зокрема й колективної гри з однолітками, яка є необхідною умовою психічного та соціального розвитку дитини, її особистісного становлення.

4. Екранні образи, володіючи властивістю закарбовуватись у свідомості, із джерела інформації перетворилися на джерело трансформації картини світу сучасної дитини, що призводить до переоцінки традиційної системи цінностей і стилю життя. Зокрема, це стосується такої духовної заміни:

а) мозаїчність, тобто розчленованість образів як агресії щодо живих істот і матеріальних предметів на протиположності цінності живого й цілісного світу;

б) конвеєр шаблонних прийомів та образів слугує заміником високої естетичної потреби дитини в прекрасному;

в) полегшене ставлення до життя й смерті на протиположності благоговінню перед їхньою таємністю, розмивання межі дозволеного в уявленнях про моральну поведінку на протиположності чіткій системі заповідей;

г) рання сексологізація й еротизація дитячої свідомості на протиположності цнотливому ставленню до інтимної сфери життя;

д) інокультурні зразки підміняють національні традиції та ритуали.

5. Екран для сучасної дитини є не стільки інформатором і джерелом побудови картини світу, скільки її конструктором, що агресивно програмує стиль життя, «нову мораль» і систему цінностей [1, с. 311].

Останнім часом з'являється все більше інформації про специфіку сприйняття дітьми екранних образів. Так, інформація, яку отримує дитина з екрана, сприймається нею як істина, а образи, що побутують на екранах, володіють значною силою навіювання й наслідування: діти не просто переглядають, а поглинають і засвоюють їх. Могутність цієї дієвості науковці вбачають не лише в особливих технічних ефектах, а насамперед у підвищеній віковій дитячій чутливості, оскільки дитина, через нестійкість психіки, не здатна самостійно оборонити себе від негативної інформації. Тому в багатьох країнах (Німеччині, Швеції тощо) функцію такого захисту взяла на себе держава. Урядом США 1996 року прийнято постанови, на основі яких країна вимагає від усіх без винятку телекомпаній відведення як мінімум 3 годин на тиждень на освітні й інформаційні програми для дітей. Водночас американськими психологами створено спеціальну програму «грамотної поведінки» зі ЗМІ для дошкільнят та учнів. До неї ввійшли спеціальні заняття, тренінги, дискусії,

на яких дітей навчають критично ставитися до телебачення, розрізняти фантазію й реальність на екрані [6, с. 23].

Сучасному молодому поколінню України випало жити в умовах штучного засилля (зокрема й засобами масової інформації) культу грошей, матеріальних цінностей, фізичної сили, тілесних утіх, красивого життя. Діти як телеглядачі постійно поповнюють власні уявлення повідомленнями про скоєні крадіжки, розбій, поранення й вбивства. Психологічні особливості цих знань та уявлень полягають у тому, що вони стають органічним складником життєвого досвіду дітей, а в окремих випадках – його джерелом. Завдяки ЗМІ ранні враження дитинства пов'язані з конкурсами краси, банками, виграними мільйонами, доступними іномарками, різноманітними інтимними проблемами... Дитяче буття набуває дорослого забарвлення, при цьому культивуються органічні потреби, розпалюється жадоба насолоди: «Бери від життя усе!» Майже всі канали телебачення подають інформацію без урахування специфіки дитячого сприймання та психології такої аудиторії. Це стосується й спеціальних програм, які створено для перегляду дітьми. Ситуація погіршується через безконтрольне поширення відеопродукції та «піратських» комп'ютерних ігор. Завдяки їм дитина отримує уявлення про навколишній світ за допомогою комп'ютера, грається технічно доскональними іграшками, що призводить до ситуації, коли «розриваються тендітні зв'язки малюка з реальним світом, підміняючись віртуальним» [4, с. 410]. Отож, надзвичайно слушно й актуально звучить думка Н. М. Лавриченко: «...Необхідне реальне психолого-педагогічне консультування діяльності засобів масової інформації та відповідна експертиза їхньої продукції. Тут не йдеться про якусь цензуру. Але не може не йтися про безпеку наших дітей від педагогічних злочинів і загроз, свідомо чи несвідомо вчинюваних із застосуванням найпотужніших з будь-коли знаних людством засобів масового впливу на психіку та свідомість людей» [5, с. 316].

Отже, техносфера, з одного боку, створює нові можливості для розвитку дитини, з іншого – формує слухача, глядача, тобто споживача певної продукції. В. В. Абраменкова справедливо зазначає, що «...екран глибоко ввійшов у образ життя та свідомість сучасної дитини» [1, с. 318]. Дослідницею визначено ті зміни, які проектуються засиллям цієї «системи глобального впливу» на багатомільйонну дитячу аудиторію. По-перше, це трансформації в системі цінностей, зокрема базових потреб дитини, таких як необхідність у грі, спілкуванні з людьми – дорослими й однолітками. По-друге, відбувається перетворення дитячої картини світу в іншу (віртуальну) реальність, заглиблюючи дитину в особливий змінений стан свідомості. По-третє, екран є конструктором «нової моделі», новітніх етичних норм, далеких від християнських заповідей [1, с. 318]. Отже, реформування дошкільної освіти, необхідність її інформатизації потребує науково-методичного забезпечення використання в педагогічному процесі сучасних засобів розвитку, навчання та виховання дітей, і відповідно підготовки фахівців, які досконало володіють новими комп'ютерними технологіями.

Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємним складником інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Основу інформаційної культури майбутніх дошкільних педагогів становлять знання про інформаційне середовище, закони його функціонування й розвитку; уміння орієнтуватись у безмежному просторі різноманітної інформації, раціонально використовувати засоби сучасних комп'ютерних технологій для задоволення інформаційних потреб. Отже, комп'ютерна компетентність педагога є інтегральною характеристикою особистості, що виявляється в здатності до засвоєння відповідних знань, умінь і навичок щодо виконання освітніх завдань у професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

В основу концепції «комп'ютерної компетентності» покладено ідею виховання обізнаної людини, яка має необхідні знання та керується ними; володіє високими моральними якостями; діє адекватно у відповідних ситуаціях і несе відповідальність за певну діяльність.

Складниками комп'ютерної компетентності особистості є: система уявлень про інформатику (знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, здатність орієнтуватися в інформаційних потоках); комп'ютерна грамотність (уміння працювати з комп'ютером, навички користувача, здатність послуговуватися допоміжними апаратними засобами); відповідний стиль мислення.

Зауважимо, що неупинний розвиток суспільства вимагає постійного вдосконалення вмінь використовувати сучасні інформаційні технології та опанування нових способів роботи з комп'ютером. Зокрема, Н. В. Атапова наводить такі новітні кваліфікаційні вміння педагога в умовах інформатизації суспільства: володіння відповідними знаннями, необхідними для того, щоб працювати з певною комп'ютерною програмою; індивідуалізація навчання, котра передбачає введення в педагогічний процес комп'ютера й потребує застосування значної кількості методик, які вчитель повинен досконало засвоїти; ознайомлення з програмним забезпеченням, його складниками, здатність допомогти дитині на кожному етапі уроку [2].

Отже, у реаліях сьогодення якість дошкільної освіти визначається рівнем використання комп'ютерних технологій у відповідних навчальних закладах. Тож чинниками, які можуть сприяти більш виваженому й ефективному застосуванню таких технологій у дошкільному навчальному закладі, є послуговування значними дидактичними можливостями комп'ютера; використання різноманітного програмного забезпечення для розвитку, навчання та виховання дітей; запровадження пропедевтичного курсу інформатики для дошкільнят; реалізація різноманітних освітніх програм, які стимулюють дітей працювати з комп'ютером; спільна робота з сім'ями вихованців, що сприяє формуванню в останніх готовності (психологічної, мотиваційної й практичної) до застосування комп'ютера.

Використання комп'ютера як засобу навчання дітей у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу призводить до змін у його елементах (меті, змісті, методах, формах). Це, на наш погляд, зумовлює утворення декількох груп проблем: загальнодидактичних, методичних й інформаційних (які стосуються комп'ютера як засобу навчання), професійних та організаційних (кожна з яких передбачає виконання відповідних теоретичних і практичних завдань). Розглянемо сукупність цих проблем.

Загальнодидактичні проблеми полягають у визначенні: ролі (місця) комп'ютера в дидактичній системі серед інших засобів розвитку, навчання та виховання дітей, що застосовуються в дошкільних навчальних закладах; умов, у яких буде здійснюватися педагогічний процес з використанням комп'ютера.

Методичні проблеми враховують: специфіку змісту заняття; особливості методичної системи, якою послуговуються на уроці; дидактичні й технічні вимоги до персонального програмного забезпечення (ППЗ); виявлення, експертизу та підбір ППЗ; проектування ППЗ, систему комп'ютерних завдань (СКЗ) чи електронного дидактичного матеріалу (ЕДМ); визначення розробника ППЗ, СКЗ або самостійну розробку; упровадження програмного продукту в технології розвитку дітей.

До інформаційних проблем належить: з'ясування науково обґрунтованих психолого-педагогічних і методичних вимог до ППЗ, необхідних для ефективного використання в педагогічному процесі ДНЗ; формування системи завдань до кожного заняття з урахуванням різноманітних програм навчання; забезпечення доступності ППЗ для вихователів (наявність єдиної бази даних ППЗ); розроблення ППЗ.

Варто сказати, що ситуація залишається достатньо суперечливою і, незважаючи на певні позитивні тенденції, комп'ютер у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів, на жаль, застосовується досить рідко. Серед основних причин цього є недостатнє фінансування ДНЗ; нестача на ринку педагогічних програмних засобів, які відповідали б дидактичним вимогам; відсутність методичних розробок із використання комп'ютера в цілому (і конкретних програм навчального призначення зокрема), а головне – низький рівень комп'ютерної компетентності більшості вихователів дошкільних установ. Це підтверджується багатьма проведеними в цій галузі дослідженнями.

Отже, розв'язання проблеми формування комп'ютерної компетентності вихователів дошкільної установи в умовах інформатизації освіти потребує зміни змісту чинної системи підготовки педагогічних кадрів і створення сприятливих організаційно-педагогічних умов для впровадження сучасних комп'ютерних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів.

Усе це разом спонукає до розроблення й запровадження курсів «Інформаційно-комунікаційні технології», «Методика застосування комп'ютерної техніки у дошкільному навчальному закладі».

Програма курсу «Інформаційно-комунікаційні технології» передбачає формування в студентів базових навичок роботи з комп'ютером та інформаційно-комунікативними технологіями. Курс «Методика застосування комп'ютерної техніки

у дошкільному навчальному закладі» уводиться для осмислення студентами ролі комп'ютера в дидактичній системі засобів розвитку, навчання й виховання дітей, що використовуються в дошкільних навчальних закладах; формування в майбутніх педагогів знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного застосування комп'ютерних технологій у педагогічному процесі дошкільної установи.

Запровадження таких курсів у процес підготовки вихователів сприятиме розвитку належного рівня їхньої інформаційної культури та забезпечить готовність педагогів до використання комп'ютерних технологій у педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів.

Створення чіткої системи підготовки фахівців дошкільної освіти – складна й актуальна науково-педагогічна проблема, розв'язання якої передбачає внесення певних змін до змісту та форм навчання у вищих навчальних закладах, застосування науково обґрунтованих, узгоджених форм і методів навчання, задоволення потреби в якісній освіті. Перший досвід запровадження вищевказаних курсів засвідчив, що забезпечення компетентності вихователя досягається завдяки посиленню орієнтації на інформаційно-комп'ютерні технології навчання, а відповідне спрямування курсів сприяє його реалізації в проблемному аспекті широких питань інформаційно-комунікаційної сфери. Комп'ютеризація дошкільної освіти відкриває перед учителями нові можливості для впровадження в педагогічну практику сучасних інформаційних технологій. При цьому ефективність комп'ютеризації ДНЗ залежить від обізнаності вихователя та якості педагогічних програмних засобів.

Перспективи подальших розвідок ми пов'язуємо з проблемами, які визначають контекст реформування дошкільної освіти відповідно до завдань Болонського процесу через упровадження у ВНЗ новітнього змісту освіти, відповідних дисциплін, які мають непересічний характер сучасної соціалізації.

Список використаних джерел

1. *Абраменкова В. В.* Социальная психология детства: развитие ребенка в детской субкультуре / В. В. Абраменкова. – М. ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2000. – 416 с.
2. *Атапова Н. В.* Информационные технологии в школьном оборудовании / Н. В. Атапова. – М. : РАО, 1994. – 186 с.
3. *Кремень В. Г.* Информатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу : [інтерв'ю з Президентом Нац. акад. пед. наук України Василем Григоровичем Кременем про інформатизацію освіти] / провів В. Г. Руденко // Комп'ют. у шк. та сім'ї. – 2011. – № 1. – С. 3-6.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : наук.-метод. посіб. / [наук. ред. О. Л. Кононко]. – К. : [б. в.], 2003. – 243 с.
5. *Лавриченко Н. М.* Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра Інсайт, 2000. – 444 с.
6. *Чорна Л.* Чи потрібен дитині телевізор? / Л. Чорна // Дошкільн. виховання. – 2003. – № 11. – С. 21–23.

О. И. Чекап

Подготовка будущих специалистов дошкольного образования к использованию компьютерных технологий

В статье освещаются актуальные проблемы влияния современных компьютерных технологий на формирование ребенка дошкольного возраста; речь идет о необходимости обеспечения соответствующей готовности специалистов дошкольного образования к использованию компьютерных технологий.

Ключевые слова: средства массовой информации, компьютерные технологии, информационная культура воспитателя, компьютерная грамотность.

O. I. Chekan

Preparing Future Preschool Teachers for the Use of Computer Technology

Actual problems of the modern mass media influence on children's image of the world are observed in the article. The main point of preschool specialists readiness to use computer's technologies in the educational pedagogical process in preschool's establishments are described in the issue.

Key words: mass media, computer's technologies, preschool's teachers informational culture, computer's literacy.

Надійшла до редколегії 04.11.2013 р.

УДК 373.5.016:004.738.1:[026:37](477)

А. П. Гриценко,

*аспірант Бердянського державного педагогічного університету,
заст. директора Слоутського навчально-виховного комплексу Глухівської
районної ради Сумської області*

**РОЛЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ УМІНЬ
ВИКОРИСТОВУВАТИ СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ**

Проаналізовано використання сучасних інформаційних ресурсів освітнянських бібліотек України старшокласниками. Автор розглядає питання формування умінь використовувати інформаційні ресурси та готовність освітнянських книгозбірень до роботи у всесвітній мережі Інтернет.

Ключові слова: *інформаційні ресурси, інформація, формування умінь, освітнянські бібліотеки, традиційні інформаційні ресурси, новітні (електронні) ресурси, освітні електронні ресурси.*

Актуальність дослідження. У сучасному відкритому суспільстві інформація стає найважливішою цінністю, а донесення її до споживача – провідною галуззю діяльності, куди з кожним роком вкладають дедалі значніші капітали. Інформація є важливим стратегічним ресурсом, відсутність якого призводить до суттєвих втрат в економіці.

Вона стає таким же національним ресурсом, як надра, вода, ліс і, зокрема, відіграє важливу роль у розбудові проголошеної Конституцією України демократичної, соціальної, правової держави [11].

У зв'язку з актуальністю цього питання на сучасному етапі розвитку нашої країни розглянемо поняття «інформаційні ресурси». За своєю значущістю вони не